

УДК 811.111

Оксана Алексієвець

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

У статті розглядається генеза та сучасний стан політичної лінгвістики у зарубіжній та українській науці.

Ключові слова: політична лінгвістика, політична комунікація, політичний дискурс.

Нинішній етап розвитку суспільства позначений всезростаючим його інтересом до умов та механізмів політичної комунікації. Неперехідна актуальність проблем ідеології, патріотизму, національної ідентичності, маніпуляції свідомістю набуває сьогодні нового звучання у світлі глобальних політичних процесів, котрі знаходять своє відображення в концептуальній картині світу та суспільстві. Становлення нової політичної системи, розвиток інформаційного простору, трансформація соціально-політичної обстановки в країні, виникнення нових загроз у швидко змінному світі вимагають вироблення нової політичної риторики. У зв'язку з цим, потрібними є досягнення політичної лінгвістики, яка виникла на перетині лінгвістики з політологією і враховує досягнення етнології, соціальної психології, соціології та інших гуманітарних наук.

Для політичної лінгвістики характерні такі риси сучасного мовознавства, як мультидисциплінарність (використання методологій різних наук), експансіонізм (тенденція до розширення галузі лінгвістичних розвідок), антропоцентризм (людина стає основною фігурою мовленнєвої діяльності), функціоналізм (студіювання мови у дії, в дискурсі, при реалізації своїх функцій) та експланаторність (прагнення не просто описати факти, але і дати їм пояснення).

Витоки політичної лінгвістики віднаходимо ще в античній риторичній проблематиці політичного красномовства активно займалися уже у Давній Греції та Римі, проте ця традиція виявилася перерваною на багато століть, коли на зміну античним демократіям прийшли феодальні монархії. Вивчення політичної комунікації виявляється політично затребуваним передусім у демократичному суспільстві, а тому відповідні дослідження з'явилися разом з розвитком демократії у Західній Європі та Північній Америці [1, с. 10; 2, с. 9].

Ще до виникнення політичної лінгвістики як особливого наукового напрямку публікації з проблем політичної комунікації сприймалися як різновид стилістичних чи риторичних досліджень. Відповідно вони мали "рецептурний", вихваляючий чи критичний характер [3, с. 92]. Активно вивчалися різноманітні аспекти риторичної майстерності політичних лідерів. Причини переконливості президентських виступів віднаходили у фонетичних та ритмічних особливостях, відкритості, простоті, образності та інших якостях мовлення.

Природно, що історія виникнення та становлення будь-якої наукової дисципліни нерозривно пов'язана з історичними обставинами, які складаються у суспільстві. Рушійною подією для становлення політичної лінгвістики (20–50-і роки ХХ ст.) стала Перша світова війна, котра призвела до небачених людських втрат і кардинальної зміни світовідчуття людства. Саме у цих нових умовах виникла необхідність вивчення політичної комунікації та її взаємозв'язку із суспільно-політичними процесами. У пропагандистському протистоянні воюючих країн високої наукової та гуманітарної цінності набуло знання про механізми маніпуляції суспільною свідомістю. Власне, після війни увага дослідників мови політики спрямувалася на дослідження способів формування суспільної думки, ефективності

політичної агітації та військової пропаганди. Цей період вирізняється діяльністю таких мовознавців, як Уолтер Ліппманн, Пол Лазарсфельд та Гарольд Лассвелл.

Американський письменник, політичний діяч Уолтер Ліппманн запропонував поняття “процесу встановлення порядку денного” (agenda-setting process), тобто висвітлення у політичній комунікації одних питань і замовчування інших. Також він вперше застосував контент-аналіз як метод для дослідження суспільних уявлень про політичну картину світу.

Американський соціолог Пол Лазарсфельд, котрий активно займався дослідженням пропаганди в Колумбійському університеті, став ще одним значущим попередником політичної лінгвістики. Він займався дослідницькими питаннями впливу інформації радіомовлення на аудиторію, вперше використав контент-аналіз у вивченні залежності електоральної поведінки від передвиборної агітації у засобах масової інформації. П. Лазарсфельд та інші дослідники розробили модель дворівневої комунікації, згідно з якою в будь-якому суспільстві існують сприйнятливі до впливу політичної пропаганди “лідери громадської думки” (opinion leaders), що поширюють політичну інформацію каналами міжособистісного спілкування. Ця методика набула значного поширення і застосовується до сьогодні.

Серед представників політичної лінгвістики називають також Гарольда Лассвела, котрий значно розвинув методику контент-аналізу і його ефективного застосування до вивчення мови політики. За допомогою контент-аналізу він продемонстрував зв'язок між стилем політичної мови та політичним режимом, у якому ця мова вживається. Гарольд Лассвел не просто використовував пов'язані з мовою дослідження комунікативних складових політики. У 1949 р. за його редакцією вийшла книга “Мова політики”, у якій він, спираючись на припущення Ч. Моріса, розрізняє два поняття – “політична семантика” (вивчає ключові поняття, лозунги й доктрини, як вони розуміються) і “політична синтактика” (має справу з логічними і граматичними співвідношеннями).

Наступним етапом до осмислення ролі мови у політиці стали події, пов'язані з двома режимами у Європі – націонал-соціалістичним у Німеччині та комуністичним в СРСР, з ще більш руйнівною Другою світовою війною і тоталітаризмом. Він відзначається діяльністю, окрім спеціалістів з комунікації, англійського письменника Джорджа Оруелла й німецького літературознавця Віктора Клемперера, які займалися критичним вивченням тоталітарного дискурсу. Джордж Оруелл написав у 1948 р. роман-антиутопію “1984”, у якій розкрив принцип “двомислення” (doublethink) і словник “новомови” (newspeak). На конкретних прикладах він показав способи мовного маніпулювання людською свідомістю з метою завоювання та утримання політичної влади у тоталітарній державі. Наочно показав, як за допомогою мови можна змусити людину повірити брехні і вважати її справжньою правдою.

Віктор Клемперер детально охарактеризував “новомову” у книзі “ЛТІ. Записник філолога”, присвячену комунікативній практиці германського фашизму (ЛТІ – Мова Третьої Імперії). Він описав символіку й метафорику фашистської пропаганди, а також практику заборони на “незручні” слова і поняття з одночасною пропагандою “нових” слів та ідей. В. Клемперер показав, як за допомогою мови нацистська ідеологія стала частиною свідомості цілого народу. Пізніше з'явився опис комуністичної новомови і мовного спротиву їй у Польщі, Східній Німеччині, Росії та інших державах соціалістичного табору. Незважаючи на дослідження багатьох спільних рис і закономірностей, спостерігалися й ознаки національних тоталітарних дискурсів (детальніше див.: [4, с. 32]).

Подальший етап розвитку політичної лінгвістики припадає на 60–80-і роки ХХ ст. і позначається зосередженням уваги американських і західноєвропейських лінгвістів (П. Серіо, Д. Болінджер, Р. Блакар, Р. Водак, Т. ван Дейк, Р. Лакофф, Л. Лассвел та ін.) на вивченні комунікативної практики у сучасних зарубіжних демократичних державах. Дослідження продемонстрували, що і в умовах “свободи” постійно використовується мовна маніпуляція свідомістю, до того ж це ще вишуканіша маніпуляція. Вміле використання мови є важливим засобом формування необхідної суспільної думки щодо тих чи інших фактів,

подій, особистостей, і як наслідок, – вагомим способом завоювання й утримання влади [5, с. 204].

Історико-науковий пласт аналізу, окрім традиції критичної інтерпретації, містить й іншу принципову констатацію. У 60–70-і рр. спостерігався бум навколо мовного планування і взаємодії мови з побудовою націй (nation building). Вивчення мови помітно виграло від посиленої дослідницької уваги до проблем етнічності й націоналізму – “очевидних галузей, у яких політика, влада й ідеологія зблизилися з проблематикою мови, культури й ідентичності”. Рубіж 80–90-х років ознаменувався новим посиленням інтересу до мови й політики, появою інноваційних підходів на стику етнології та макро-соціетального політичного аналізу [6, с. 60].

Нові політичні умови призвели до зміни методів комунікативного впливу, але політика – це завжди боротьба за владу, і у ній переможцем зазвичай є той, хто краще володіє комунікативною зброєю, хто здатний створити у свідомості адресата необхідну маніпулятору картину світу.

В епоху холодної війни увагу лінгвістів привертала мілітаристський дискурс. На тлі “балансування між війною і миром” розуміння того, як політики переконують пересічних громадян у необхідності застосування ядерної бомби, набуває гуманістичного смислу. З’являється поняття “нюкспік” (nukespeak), тобто “ядерна мова”, яку використовують політики для виправдання можливого застосування ядерної бомби, для завуалювання трагічних наслідків такого розвитку подій. Важливу роль у розкритті важливості ситуації відігравали метафоричні образи, які підкреслювали усю небезпеку наслідків атомної катастрофи (“ядерна зима”, “атомний апокаліпсис” тощо).

На Заході велику цікавість викликали дослідження тоталітарного дискурсу СРСР й антитоталітарного дискурсу як мовлення мовного спротиву. У колишніх країнах СРСР проблематика політичної лінгвістики почала розроблятися лише у 90-і рр. спершу під кутом зору тоталітарної мови радянської епохи, що характеризувалася гаслами, ритуалізованістю, а згодом – теоретичної розробки мовних особливостей організації політичного дискурсу в різних аспектах [7, с. 352–353].

Значне місце у політичній лінгвістиці цього періоду займає французька школа аналізу дискурсу (Ж. Дюбуа, М. Пеше, М. Фуко та ін.).

У цей період поширилися дослідження політичної лексики, теорії і практики політичної аргументації, політичної комунікації в історичній перспективі, політичних метафор та символів. Увагу вчених привертало питання функціонування політичної мови у ситуаціях передвиборної боротьби, парламентських та президентських дебатів, у партійному дискурсі тощо. У процесі дослідження дискурсивної значущості тих чи інших висловлювань, текстів чи корпусів текстів урахувалося все більше чинників та відшліфовувався науковий апарат політичної лінгвістики.

Новий етап у розвитку політичної лінгвістики розпочався у період перебудови соціальної системи суспільства. Обговорення проблем політичної комунікації на попередніх етапах відбувалося по суті поза контекстом світової науки. Дослідження показують, що на зміну радянській “новомові” прийшла нова політична мова.

На кінець ХХ – початок ХХІ ст. відбувається активний розвиток російської політичної комунікації. Політична лінгвістика продовжує зміцнювати свій науковий статус в умовах нової парадигми, приділяючи першочергову увагу тому, як мова функціонує в процесі комунікації і як мовна особистість відображається у мові. Сформувався список персоналій – дослідників політичного дискурсу, які репрезентують резонансні наукові школи (єкатеринбурзька, волгоградська, Санкт-Петербурзька, воронезька, Краснодарська). Про чергові досягнення лінгвістів у вивченні політичного мислення з мовних даних говорить різножанровий бібліографічний список, що активно поповнюється, перелік аспектних наукових конференцій. Про широту проблематики і різноманіття підходів до відповідного матеріалу можна робити висновки зі змісту журналу “Политическая лингвистика” (Єкатеринбург, Урал. держ. пед. ун-т; гол. ред. – доктор філологічних наук, професор

А. П. Чудінов), який “покликаний сприяти обміну найновітнішою інформацією в галузі політичної лінгвістики, а також у сфері взаємовідносин мови, культури і суспільства”. Вагомий внесок у її розвиток зробили О. Й. Шейгал, А. П. Чудінов, Г. Г. Почепцов, В. З. Демьянков, О. С. Іссерс, В. І. Карасік, М. В. Гаврілова, О. К. Павлова та ін. [8; 1; 4; 9–13; 14–19].

Нині відбувається глобалізація політичної лінгвістики. Сфера політики перестала бути табуованою, й інтерес до політичної лінгвістики позначився на усьому пострадянському просторі. Більше того, виявилось, що вчені різних країн описують політичні комунікації за одними й тими ж напрямками, що доводить універсальність низки ознак феномену влади як такої. Універсальне, з іншого боку, не відхиляє етнокультурної й етнолінгвістичної специфіки політичних комунікацій та їх історичної зумовленості [20, с. 41–42].

Політична лінгвістика активніше звертається до принципово нових проблем сучасного багатополярного світу. Сфера наукових інтересів нової науки розширюється внаслідок залучення до аналізу актуальних аспектів взаємодії мови, влади і суспільства (дискурс тероризму, дискурс “нового світового порядку”, політкоректність, соціальна толерантність, соціальна комунікація в традиційному суспільстві, фундаменталістський дискурс та ін.). Вона стає самостійним науковим напрямом зі своїми традиціями й методиками, своїми авторитетами та науковими школами. Сьогодні вже очевидно, що, виникнувши на порубіжжі соціолінгвістики, політології, когнітивної лінгвістики, стилістики, риторики, політична лінгвістика виявила стрімку динаміку свого розвитку і здатність інтегрувати здобутки суміжних галузей наукового знання. Шлях від аналізу політичної мови тоталітарних режимів до дослідження у найширшому контексті соціологічного, культурного, міжособистісного, когнітивного аспектів влади був пройдений досить швидко – всього за півстоліття [21, с. 49].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку наукової думки політична лінгвістика представлена дослідженнями, виконаними на міждисциплінарному рівні, де активно використовуються досягнення когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвістики тексту, стилістики і риторики [11, с. 82–83; 8, с. 7–10]. Власне, склалося кілька напрямів у дослідженні політичної комунікації – *риторичний* (розвиває традиційні уявлення про риторику у її застосуванні до політичної комунікації), *когнітивний* (увага спеціалістів зосереджена на дослідженні ментальних феноменів, репрезентованих у текстах), *дискурсивний* (репрезентований у межах критичного аналізу дискурсу (намагання проаналізувати ті засоби, які влада використовує для здійснення свого панування у суспільстві; вияв соціальної нерівності, комунікативна маніпуляція свідомістю адресата) та контент-аналізу (прагнення описати й пояснити феномени, уникаючи власної, пов’язаної з політичними переконаннями, оцінки)).

Російські дослідники Н. М. та Л. М. Мухарямови визначають політичну лінгвістику як субдисципліну на стику політики і лінгвістики, що досліджує мову політики (мовні аспекти відносин влади) і мовну політику (політико-правовий режим мовного життя суспільства). Її предметом виступає уся сукупність політико-мовних відносин, увесь спектр політичних вимірів мовного життя суспільства і мовних вимірів політики [6]; політична комунікація, тобто мовленнєва діяльність, орієнтована на пропаганду тих чи інших ідей, емоційний вплив на громадян країни та спонукання їх до політичних дій для вироблення суспільної згоди, прийняття й обґрунтування соціально-політичних рішень в умовах множинності точок зору у суспільстві [1, с. 6; 22, с. 14–15].

Політична мова в її інтерпретації розглядається не лише як інструмент описання тих або інших політичних явищ, але й як чинник активного впливу на політичний процес шляхом формування ціннісних настанов і стереотипів поведінки. Сучасні уявлення про взаємодію політичної і мовної практик ґрунтуються на визнанні самоцінності пропонованих лінгвістикою методів дослідження мовної діяльності, насамперед методів контент-аналізу та дискурс-аналізу [21, с. 49–50].

Головна функція політичної лінгвістики – боротьба за політичну владу на основі використання комунікативної діяльності: політична комунікація покликана здійснювати

прямий чи непрямий вплив на розподіл влади (шляхом виборів, призначень, створення суспільної думки та ін.) і її використання (прийняття законів, видання указів, постанов та ін.). Політична комунікація відображає існуючу політичну реальність. Змінюється разом з нею та бере участь у її перетворенні [1, с. 6].

Основною метою політичної лінгвістики є дослідження різноманітних відносин між мовою, мисленням, комунікацією, суб'єктами політичної діяльності та політичним станом суспільства, що створює умови для вироблення оптимальних стратегій і тактик політичної діяльності. Політична комунікація здійснює вплив на розподіл та використання влади завдяки тому, що вона слугує засобом впливу на свідомість тих, хто приймає політичне рішення людей (виборців, депутатів, чиновників та ін.). Політична комунікація не тільки передає інформацію, але і здійснює емоційний вплив на адресата, перетворює існуючу у свідомості людини політичну картину світу [1, с. 7].

Найважливішим постулатом сучасної політичної лінгвістики виступає дискурсивний підхід до вивчення політичних текстів. Це означає, що кожний конкретний текст розглядається у контексті політичної ситуації, у котрій він створений. У його співвідношенні з іншими текстами, з урахуванням цільових установок, політичних поглядів і особистісних якостей автора, специфіки сприйняття цього тексту різними людьми. Обов'язково варто враховувати ту роль, яку цей текст може відіграти в політичному житті країни [1, с. 7–8; 3, с. 91].

В Україні сьогодні також помітно зростає інтерес до вивчення політичної комунікації, частіше з'являються лінгвополітологічні дослідження, у яких активно аналізуються зміни мови, пов'язані з бурхливими політичними подіями у суспільстві, із загостренням в країні політичної боротьби, у якій використовуються різні засоби, стратегії, тактики і прийоми комунікативного впливу на свідомість та поведінку громадян. Зацікавлення політичною комунікацією виявляється передусім у системі когнітивно-дискурсивних, комунікативних та лінгвокультурологічних пріоритетів.

У межах нового підходу в українській політичній лінгвістиці виділяється декілька напрямів, що визначаються відповідно до матеріалу та методів дослідження. Ураховуючи досвід зарубіжних колег, українські лінгвісти прагнуть осмислити загальні категорії політичної лінгвістики, сформулювати теоретичні основи науки, охарактеризувати понятійний апарат і термінологію; продовжують досліджувати зміни у політичній лексиці, фразеології, стилістиці; намагаються розглянути специфіку окремих жанрів політичної мови, закономірності організації політичного тексту, проблеми мовної рефлексії й суб'єктивної модальності, оцінки, точки зору, впевненості; здійснюють дослідження ідіолектів найвідоміших зарубіжних й українських політичних лідерів, а також загальних закономірностей комунікативних стратегій і тактик у політичному дискурсі. Ці питання з предметного поля політичної лінгвістики розробляються у наукових статтях, монографіях, дисертаційних дослідженнях за філологічними, політологічними, соціологічними спеціальностями [22–29 та ін.]. Зокрема, проблеми публічного спілкування в глобалізованому лінгвокультурному просторі з позицій функціонально-когнітивного підходу на різних зразках політичних виступів досліджує Я. Р. Федорів [27]. Лінгвістичні основи студіювання мовної особистості американського та українського політика, а саме його когнітивний стиль, соціолінгвістичні властивості та дискурсивні вияви, окреслює Л. Л. Славова у праці [28]. Монографія Н. В. Петлюченко [29] презентує зіставне дослідження дискурсивних практик харизматичної мовної особистості в німецькому та українському дискурсах. У роботі вдало поєднуються новітні лінгвістичні методи й підходи теорії дискурсу, перцептивного й кінетичного аналізу, лінгвостатистичного аналізу та комп'ютерної обробки даних з набутками у галузі психології, соціології, теорії комунікації, етнокультурології. Низка публікацій присвячена осмисленню досвіду тоталітарного минулого та порівнянню російського, західних та українського політичних дискурсів. Загальний огляд стану лінгвополітологічних досліджень в Україні запропоновано у Таблиці.

ЛІНГВОПОЛІТОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Аспект	Праці
<ul style="list-style-type: none"> Дослідження в галузі теоретичних основ політичної лінгвістики 	<ul style="list-style-type: none"> Нагорна Л. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики Кондратенко Н. Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності Яворська Г. Прескриптивна лінгвістика як дискурс : мова, культура, влада Серажим К. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматично-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масовоінформаційного дискурсу) Синельникова Л. Н. Политическая лингвистика: координаты междисциплинарности Ващук Т. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження
<ul style="list-style-type: none"> Особливості функціонування мови в тоталітарному суспільстві 	<ul style="list-style-type: none"> Семенюк О. Язык эпохи и его отражение в сатирико-юмористическом тексте Крючкова П. Авторитарний дискурс (на матеріалі сучасної англійської мови)
<ul style="list-style-type: none"> Дескриптивний підхід до вивчення політичної мови 	<ul style="list-style-type: none"> Діденко М. Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних лідерів кінця 20 століття) Жуковець Г. Лінгвориторичні особливості сучасного лейбористського дискурсу Великої Британії
<ul style="list-style-type: none"> Дослідження окремих мовних рівнів 	<ul style="list-style-type: none"> Андрейченко О. Лексико-фразеологическая основа текстов политических дискуссий (на материале украинской прессы конца XX – начала XXI столетия) Васік Ю. Ритмічна організація англійської мови політичного дискурсу (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі промов сучасних політиків Великої Британії) Вербич Н. Інтонація переконування в публічному мовленні (експериментально-фонетичне дослідження) Гулей М. Лексико-граматичні особливості та композиційна структура французької політичної промови (на матеріалі виступів Шарля де Голля і Жака Ширака)
<ul style="list-style-type: none"> Вивчення жанрів і стилів політичної мови 	<ul style="list-style-type: none"> Ущина В. Соціолінгвістична категорія домінантності та її реалізація в англійській мові політичному дискурсі Семенюк О. Язык эпохи и его отражение в сатирико-юмористическом тексте Кобзева О. Структура та функції політичного наративу “вибори президента” Соловей Г. Політична лексика як об'єкт перекладу (на матеріалі текстів політичних заяв, звернень, промов, статей та анекдотів)

	<ul style="list-style-type: none"> Савчук В. Політичний дискурс: жанрові особливості
<ul style="list-style-type: none"> Дослідження ідіостилів провідних українських і зарубіжних лідерів 	<ul style="list-style-type: none"> Дорофєєва М. Категорія суб'єкта в політичній промові (на матеріалі виступів федеральних канцлерів ФРН повоєнного періоду) Петлюченко Н. Харизматика : мовна особистість і дискурс Серякова І. Політичний дискурс та семіотична особистість Серякова І. Невербальний профіль комунікативного поведіння українських політичних лідерів Петренко Д. Соціофонетична варіативність вимови політичних діячів Німеччини
<ul style="list-style-type: none"> Когнітивно-дискурсивні студії 	<ul style="list-style-type: none"> Фоменко О. Лінгвістичний аналіз сучасного політичного дискурсу США (90-ті роки ХХ століття) Федорів Я. Лінгвістичні моделі дискурсу публічних виступів Славова Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект Крючкова П. Авторитарний дискурс (на матеріалі сучасної англійської мови) Попова Н. Сучасний іспаномовний суспільно-політичний дискурс: лінгвопрагматичний аспект Савчук В. Комунікативні стратегії і тактики в промовах президентів США
<ul style="list-style-type: none"> Порівняльні дослідження 	<ul style="list-style-type: none"> Петлюченко Н. Харизматика : мовна особистість і дискурс Весна Т. Ідеологічний та національно-культурний компоненти в семантичній структурі лексики політичного дискурсу (на матеріалі франко- і російськомовної преси 90-х років)

Поданий огляд лінгвополітологічних праць українських вчених звісно далеко неповний, проте він дозволяє стверджувати зростання інтересу до студіювання політичної комунікації.

Таким чином, політична лінгвістика на сучасному етапі її розвитку приймає глобалізаційні та інтеграційні виклики людської цивілізації і трансформується в особливий напрям, з притаманними специфічними принципами дослідження, понятійним апаратом, предметом й методами дослідження, який вирізняється міждисциплінарністю підходів та широким спектром напрямів.

Список використаних джерел

1. Чудинов А. П. Политическая лингвистика : Учеб. пособие / А. П. Чудинов. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 256 с. 2. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Зарубежная политическая лингвистика : Учеб. пособие / А. В. Будаев, А. П. Чудинов. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 252 с. 3. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Основные этапы развития и направления политической лингвистики / Э. В. Будаев, А. П. Чудинов // Язык. Текст. Дискурс : Науч. Альманах ставропольского отделения РАЛК / Под ред. проф. Г. Н. Манаенко. – Вып. 5. – Ставрополь : Изд-во ПГЛУ, 2007. – С. 89–99. 4. Чудинов А. П., Будаев Э. В. Этапы развития зарубежной политической лингвистики / А. П. Чудинов, Э. В. Будаев // Вестник ЮУрГУ. Серия “Лингвистика”. – Вып. 4. – 2007. – № 1. – С. 30–35. 5. Маслова В. А. Современные направления в лингвистике : учеб. пособие / В. А. Маслова. – М. : Издательский центр “Академия”, 2008. – 272 с. 6. Мухарямов Н. М. Политическая лингвистика как научная дисциплина / Мухарямов Н. М., Мухарямова Л. М. // Политическая наука. Политический дискурс : история и современные исследования. Сб. науч. трудов / РАН ИНИОН. Центр социальных научно-информативных исследований. Отдел политической науки. Отдел языкознания. Отдел научных связей и международного сотрудничества. Российская ассоциация политической науки; Отв. ред. и сост. Герасимов В. И., Ильин М. В. – № 3. – М., 2002. – С. 45–67. 7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с. 8. Шейгал Е. И. Семіотика політичного дискурсу [монографія] / Елена Иосифовна Шейгал. – М. : ИТДГК “Гнозис”, 2004. – 326 с. 9. Чудинов А. П. Новые

исследования в политической лингвистике (2001–2004) / А. П. Чудинов // Политическая лингвистика. – 2005. – № 15. – С. 39–55. 10. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Становление и эволюция зарубежной политической лингвистики / Э. В. Будаев, А. П. Чудинов // Политическая лингвистика. – 2006. – № 20. – С. 75–94. 11. Чудинов А. П., Будаев Э. В. Дискурсивное исследование политической коммуникации в зарубежной лингвистике / А. П. Чудинов, Э. В. Будаев // Вестник Тюменского гос. ун-та. – 2008. – № 1. – С. 82–90. 12. Современная политическая коммуникация : Учебное пособие / Отв. ред. А. П. Чудинов / Урал. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург, 2009. – 292 с. 13. Современная политическая лингвистика : учебное пособие / Э. В. Будаев, М. Б. Ворошилова, Е. В. Дзюба, Н. А. Красильникова ; отв. ред. А. П. Чудинов; Урал. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург, 2011. – 252 с. 14. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – М. : Рефл-бук; Ваклер, 2001. – 656 с. 15. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии / В. З. Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс : история и современные исследования. Сб. науч. трудов / РАН ИНИОН. Центр социальных научно-информативных исследований. Отдел политической науки. Отдел языкознания. Отдел научных связей и международного сотрудничества. Российская ассоциация политической науки; Отв. ред. и сост. Герасимов В. И., Ильин М. В. – № 3. – М., 2002. – С. 32–43. 16. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / Иссерс Оксана Сергеевна. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с. 17. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с. 18. Гаврилова М. В. Лингвокогнитивный анализ русского политического дискурса : Дисс. ... д-ра филол. наук : 10. 02. 01 / Марина Владимировна Гаврилова. – Санкт-Петербург, 2005. – 468 с. РГБ ОД, 71:06-10/16 19. Павлова Е. К. Политический дискурс в глобальном коммуникативном пространстве (на материале английских и русских текстов) : автореф. дисс. на соискание науч. степени док. филол. наук : спец. 10.02.20 – “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / Елена Касимовна Павлова. – М., 2010. – 45 с. 20. Синельникова Л. Н. Политическая лингвистика: координаты междисциплинарности / Л. Н. Синельникова // Политическая лингвистика / Гл. ред. А. П. Чудинов; ГОУ ВПО “Урал. гос. пед. ун-т”. – Выпуск 4 (30). – Екатеринбург, 2009. – С. 41–47. 21. Нагорна Л. П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики : монографія / Л. П. Нагорна. – К. : Світогляд, 2005. – 315 с. 22. Сальникова Н. В. Национально-культурная риторика политического дискурса (на материале публичных выступлений Р. Рейгана и М. С. Горбачева) / Нина Валерьевна Сальникова. – Автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10. 02. 19 – теория языка. – Ставрополь, 2011. – 29 с. 23. Бессонова Л. Е. Новые лингвополитологические исследования в Украине / Л. Е. Бессонова // Политическая лингвистика. – Выпуск (1) 21. – Екатеринбург, 2007. – С. 18–22. 24. Мараховська Н. Політична лінгвістика як підгалузь прикладної лінгвістики: світовий досвід і вітчизняні перспективи / Наталія Мараховська // Людина. Комп'ютер. Комунікація. – Львів, 2010. – С. 155–156. 25. Шарова А. М. Лінгвістичний вимір політичної інформації : становлення політичної лінгвістики [Електронний ресурс] / А. М. Шарова // Наукові праці : Науково-методичний журнал. – Том 110. – Вип. 97. Політологія. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – С. 110–117. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Politology/2009_97/index.html 26. Акінчиць Н. Г. Розвиток політичної лінгвістики як автономної науки [Електронний ресурс] / Н. Г. Акінчиць // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 120. – С. 53–58. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Articles/Kultnar/knp120/knp120_53-58.pdf 27. Федорів Я. Лінгвістичні моделі дискурсу публічних виступів : нарис і сучасних культурно-мовленнєвих практик / Ярослава Федорів. – К. : ВПЦ НАУКМА, 2010. – 188 с. 28. Славова Л. Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект : монографія / Л. Л. Славова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 358 с. 29. Петлюченко Н. В. Харизматика : мовна особистість і дискурс : монографія / Н. В. Петлюченко. – Одеса : Астропринт, 2009. – 464 с.

Оксана Алексиевц

ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИНГВИСТИКИ

В статье рассматривается генезис и современное состояние политической лингвистики в зарубежной и украинской науке.

Ключевые слова: политическая лингвистика, политическая коммуникация, политический дискурс.

Oxana Alexiyevets

HISTORY AND CONTEMPORANEITY OF POLITICAL LINGUISTICS

The paper presents the genesis and current state of foreign and Ukrainian political linguistics.

Key words: political linguistics, political communication, political discourse.